

Kesit Akademi Dergisi

The Journal of Kesit Academy

ISSN: 2149 - 9225

Yıl: 2, Sayı: 4, Haziran 2016, s. 125-139

Yrd. Doç. Dr. Ercan ŞAHBUDAK

Cumhuriyet Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi, Sosyoloji Bölümü,
erhoca-346@hotmail.com

Yrd. Doç. Dr. Dilek ŞAHİN

Cumhuriyet Üniversitesi, Turizm İşletmeciliği ve Otelcilik Yüksekokulu,
Konaklama İşletmeciliği Bölümü, dilek58sahin@hotmail.com

TEKSTİL VE HAZIR GİYİM SEKTÖRÜNÜN DIŞ TİCARET YAPISI: TÜRKİYE VE AB-15 ÜLKELERİ ÖRNEĞİ

Özet

Tekstil ve hazır giyim sektörü dünyanın en eski sanayi dallarından biridir. Tekstil ve hazır giyim sektörü istihdam, katma değer ve ihracattaki payı nedeniyle ekonomik kalkınma sürecinde önemli rol oynamaktadır. Bu çalışmanın esas amacı, tekstil ve hazır giyim sektörünün dış ticaret yapısını analiz etmektir. Çalışmada 2000-2014 dönemi esas alınmıştır. Çalışmada iki yöntem kullanılmıştır. İlk olarak tekstil ve hazır giyim sektörünün endüstri-içi ticaret yapısı analiz edilmiştir. İkinci olarak tekstil ve hazır giyim sektörünün rekabet gücü analiz edilmiştir. Sonuç olarak Türkiye'nin tekstil sektöründe endüstri içi ticaretinin yüksek olduğu görülmüştür. Hazır giyim sektöründe ise endüstri içi ticaret seviyesi düşüktür. AB-15 ülkelerinde ise tekstil ve hazır giyim sektöründe endüstri içi ticaret seviyesinin yüksek olduğu görülmüştür. Rekabet gücü analizinde, Türkiye'nin tekstil ve hazır giyim sektöründe rekabet gücünün yüksek olduğu görülmüştür. AB-15 ülkelerinin tekstil ve hazır giyim sektöründe rekabet gücü düşüktür.

Anahtar Kelimeler: Tekstil ve Hazır Giyim Sektörü, Dış Ticaret, Rekabet Gücü, Türkiye, AB-15 Ülkeleri.

FOREIGN TRADE STRUCTURE OF TEXTILE AND CLOTHING INDUSTRY: THE CASE OF TURKEY AND THE EU-15 COUNTRIES

Abstract

Textile and clothing industry is one of the world's oldest industries. Textile and clothing industry plays an important role in the economic development process because of employment, value-added and the share of export. The main purpose of this study is to analyze the foreign trade structure of the textile and clothing industry. 2000-2014 period was used in this study. Two methods were used in this study. Firstly, intra-industry trade structure of the textile and clothing industry was analyzed. Secondly, competitiveness of the textile and clothing industry was analyzed. As a result, it was found to be high intra industry trade Turkey's textile industry. The level of intra industry trade is low in the clothing industry. It had seen a high level of intra industry trade of textile and clothing industry in the EU-15. In the competitive analysis, it was found to be high in Turkey's textile and clothing industry competitiveness. EU-15 countries competitiveness in the textile and clothing industry is low.

Keywords: Textiles and Clothing Industry, Foreign Trade, Competitiveness, Turkey, EU-15 Countries.

1.GİRİŞ

Tekstil sektörü çok çeşitli alt sektörleri bünyesinde bulunduran ve esas olarak tekstil ve hazır giyim olarak iki grupta değerlendirilen, pamuk, yün elyaf, jüt ve kenevir, suni ve sentetik elyaf gibi hammaddelerin kullanıldığı dünyadaki en eski sanayi dallarından biridir. Elyaftan iplik ve mamul kumaşa kadar olan kısım tekstil, kumaştan giyim eşyası elde edilene kadar olan süreç ise hazır giyim sektörünün içinde değerlendirilmektedir. Tekstil ve hazır giyim sektörü birlikte değerlendirildiğinde, sektörün kendi içinde elyaftan başlayarak mamul giysi veya kullanım eşyasına kadar oldukça uzun bir üretim zincirine sahip olduğu görülmektedir. Her iki sektörde genel itibarıyla elyaf, iplik, dokuma, örme, dokusuz yüzey, boya-terbiye, hazır giyim ve konfeksiyon alt sektörlerinden oluşmaktadır.

Tekstil ve hazır giyim sektörü, ülkelerin ekonomik kalkınma sürecinde önemli rol oynayan bir sanayi dalıdır. Gelişmiş ülkelerin 18. yüzyılda gerçekleştirdikleri sanayileşme sürecine önemli katkısı olan tekstil ve hazır giyim sektörü, günümüzde de gelişmekte olan ülkelerin ekonomik kalkınmalarında benzer bir rol oynamaktadır (Ekti, 2013: 5). 1980'lerden itibaren hız kazanan küreselleşme eğilimi beraberinde tekstil ve hazır giyim sanayinde ticaret akışını hızlandırmış ve bu sektör günümüzde en fazla "küreselleşmiş endüstrilerden" biri haline gelmiştir (Aydoğdu, 2012: 4). Tekstil ve hazır giyim ticareti yıllar boyunca Gümrük Tarifeleri ve Ticaret Genel Anlaşması (GATT) kurallarından ayrı yönetilmiştir. 1995 yılında Uruguay Round müzakereleri sonucu Dünya Ticaret Örgütü oluşturulmuş ve Dünya Ticaret Örgütü kuruluş anlaşması çerçevesinde "Çok Elyaflılar Anlaşması" yerine "Tekstil ve Giyim Anlaşması (Agreement on Textiles

and Clothing-ATC)“ kabul edilerek yürürlüğe girmiştir. Bu anlaşmanın esas amacı, 2005 yılına kadar aşamalı olarak dünya tekstil ve hazır giyim ticaretinin serbestleşmesinin sağlanmasıdır. Tekstil ve Giyim Anlaşmasının 1995-2005 yılları arasındaki geçiş süreci kotaların dört kademe ve her kademe artan oranda kaldırılmasını içermektedir. Anlaşma çerçevesinde, 1990 yılı ithalatı dikkate alınarak kota uygulanan mallarda, 1 Ocak 1995 tarihi itibarıyla kotaların %16’sı, 1 Ocak 1998 tarihinde kotaların %17’si, 1 Ocak 2002 tarihinde kotaların %16’sı, 1 Ocak 1998 tarihinde kotaların %17’si, 1 Ocak 2002 tarihinde kotaların %18’si ve son olarak 1 Ocak 2005 tarihinde kotaların %49’u kaldırılması gerekmektedir. 31 Aralık 2004 tarihinde Tekstil ve Giyim Anlaşması son bulmuş ve 1 Ocak 2005 tarihinden itibaren tekstil ve hazır giyim sektörü ticaretinde kota sistemi geçerliliğini yitirmiştir. 2005 yılından itibaren sektör tamamen Gümrük Tarifeleri ve Ticaret Genel Anlaşmasına tabi olmuş ve tekstil ve hazır giyim ticareti üzerindeki bütün kotalar kalkmıştır. Böylelikle tekstil ve hazır giyim sektöründe çetin bir rekabet yaşanmaya başlamıştır.

Dünya tekstil ve hazır giyim ihracatına bakıldığında; 1995’de tekstil sektörünün dünya ihracatındaki payı %31,18 iken 2013 yılına gelindiğinde bu oran %17,05 düzeyinde gerçekleşmiştir. Benzer şekilde, 1995’de hazır giyim endüstrisinin dünya toplam ihracatındaki payı %32,44 iken bu oran 2013 yılına gelindiğinde %24,30 seviyesinde gerçekleşmiştir. Genel itibarıyla değerlendirildiğinde, sektör halen önemini korumakla birlikte, katma değeri yüksek sektörlerde yapılan üretim ve ihracat nedeniyle ihracattaki payı azalmaya başlamıştır. 2013 yılında dünya tekstil ve hazır giyim ihracatında ilk sırayı Çin almaktadır. Çin tekstil sektöründe %34,8 hazır giyim sektöründe %38,6’lık paya sahiptir. İkinci sırayı tekstil sektöründe %23,6; hazır giyim sektöründe ise %25,6’lık pay ile AB(28) ülkeleri almaktadır. Türkiye ise tekstil sektöründe %3,9 hazır giyim sektöründe ise %3,3’lük paya sahiptir. Tekstil ve hazır giyim sektörü ithalatında 2013 yılında ilk sırayı AB(28) ülkeleri almaktadır. AB(28) ülkelerinin tekstil sektöründe %24,2 hazır giyim sektöründe ise %37,9’luk bir paya sahip olduğu görülmektedir. AB(28) ülkelerini sırasıyla ABD ve Çin takip etmektedir. Türkiye ise tekstil ithalatında %2,1 hazır giyim ithalatında %0,7’lik paya sahiptir.

Bu çalışmada tekstil ve hazır giyim sektörünün dış ticaret yapısı analiz edilmiştir. Tekstil ve hazır giyim sektörünün dış ticaret yapısı analiz edilirken Türkiye ve AB-15 ülkeleri karşılaştırmalı olarak ele alınmıştır. Analizde AB-15 ülkelerinin ele alınma nedeni, AB’nin eski üyeleri olmaları ve Türkiye’nin bu ülkelerle olan ticari ilişkilerinin daha fazla olduğunun düşünülmesidir. Çalışmada ilk olarak tekstil ve hazır giyim sektörünün endüstri içi ticaret yapısı ardından rekabet gücü analiz edilmiştir. Endüstri içi ticaretin ölçümünde literatürde sıklıkla kullanılan Grubel-Lloyd Endeksi (GL) kullanılmıştır. Rekabet gücü ölçümünde ise, Açıklanmış Karşılaştırmalı Üstünlükler Endeksi, Açıklanmış Simetrik Karşılaştırmalı Üstünlükler Endeksi ve Ticaret Dengesi Endeksi kullanılmıştır. Çalışmada 2000-2014 dönemleri analiz edilmiştir. SITC Rev.3 iki haneli sınıflandırma düzeyi kullanılmıştır. Sonuç olarak, Türkiye’nin tekstil sektöründe endüstri içi ticaret seviyesinin yüksek; hazır giyim sektöründe ise düşük olduğu görülmüştür. AB-15 ülkelerinde ise tekstil ve hazır giyim sektöründe endüstri içi ticaret seviyesinin yüksek olduğu görülmüştür. Rekabet gücü analizinde ise, Türkiye’nin tekstil ve hazır giyim sektöründe rekabet gücünün yüksek; AB-15 ülkelerinin ise düşük olduğu görülmüştür.

2. LİTERATÜR TARAMASI

Literatürde endüstri içi ticaretin ölçümüyle ilgili çalışmaları şu şekilde sıralamak mümkündür: *Erk ve Tekgül (2001)*, 1993-1998 dönemi Türkiye ve AB ülkeleri arasında ticarete konu olan 97 ürün grubunun endüstri içi ticaret düzeyi ve yatay-dikey farklılaşma düzeyleri tespit edilmiştir. Çalışmada Türkiye ve AB ülkeleri arasındaki ticaretin karşılaştırmalı üstünlüklere dayanmasının yanı sıra önemli bir kısmının EİT yapısında dikey mal farklılaşması şeklinde olduğu görülmüştür.

Erlat ve Erlat (2003), 1969-1999 dönemi için, SITC Rev.3'e göre üç basamaklı sektörel verilerle, 15 AB üyesi ülke ile Türkiye'nin endüstri içi ticaretinin statik ve dinamik yapısı analiz etmiştir. Çalışmada genel olarak ticaretin endüstriler arası ticaret şeklinde olduğu ancak özellikle 1980 sonrası dönemde bu yapının az da olsa endüstri içi ticarete dönüştüğü görülmüştür. Ayrıca Brülhart'ın A, B ve C endeksleri kullanılarak da marjinal endüstri-içi ticaretinin 1980 öncesi ve sonrasında önemli değişiklikler gösterdiği belirlenmiştir.

Xing (2007), 1980-2004 yılları arasında Çin'in önemli ticari ortağı olan Japonya ve ABD arasındaki endüstri-içi ticaret ölçülmüştür. Çalışmanın sonucunda Çin'in Japonya ve ABD ile olan endüstri-içi ticaretinin payının arttığı ve toplam ticaretinin %35'nin endüstri-içi ticaret şeklinde olduğu ortaya çıkmıştır. Ayrıca, Japonya ve Çin arasındaki endüstri-içi ticarete Japonya'nın Çin'deki doğrudan yabancı sermaye yatırımlarının payının önemli olduğu ortaya çıkmıştır.

Bedir (2009), endüstri-içi ticaretin ölçümünde Grubel-Lloyd (1971) ve Uyarlanmış Grubel-Lloyd endeksleri kullanılmıştır. 1995-2005 dönemi arası SITC Rev.3 bazında üç basamak seviyesinde hesaplanmıştır. Çalışmada sonuç olarak fiyata dayalı rekabet eden endüstrilerde ortalama endüstri-içi ticaretin boyutu düşük ve sabit seyrederken; kaliteye dayalı rekabet eden endüstrilerin ortalama endüstri-içi ticaret oranları daha yüksek çıkmıştır.

Özkaya (2010), Türk tekstil sektöründeki endüstri-içi ticaretle ilgili gelişmeler 1989-2009 yılları için Grubel-Lloyd endeksi kullanılarak ortaya konulmuştur. Daha sonra yatay endüstri-içi ticaret ve dikey endüstri-içi ticaret ayrımı dikkate alınmış ve endüstri-içi ticareti etkileyen faktörleri tespit etmek amacıyla ülkeye ve sektöre özgü belirleyicileri esas alan regresyon analizi yapılmıştır. Bu analize göre kişi başına düşen gelir ve ölçek ekonomileri tekstil sektöründe endüstri-içi ticaret düzeyini olumlu etkilediği, doğrudan yabancı yatırımların olumsuz etkilediği sonucuna ulaşılmıştır.

Çeştepe (2012), Türkiye'nin ortak kültürel ve tarihi bağlarının olduğu seçilmiş Ortadoğu ülkeleriyle olan ticaretinin yapısı analiz edilmiştir. Çalışmada 1999-2009 yılları arasındaki dış ticaret verileriyle ticaret yoğunluğu, Grubel-Lloyd ve Balassa endeksleri ile hesaplanmıştır. Türkiye'nin bu ülkelerle dış ticaretinin arttığı, bu ticarete endüstri içi ticaret düzeyinin genel olarak düşük, işlenmiş mallarda nispeten yüksek olduğu ve Türkiye'nin bir iki mal grubu dışında söz konusu ülke grubuna göre rekabet gücünün bulunduğu görülmüştür. Türkiye'nin bu ülkelerle dış ticaretinin artması için, rekabet gücüne sahip olduğu sermaye yoğun malların ihracatına daha fazla ağırlık vermesi gerektiği sonucuna ulaşılmıştır.

Li vd. (2015), Çin ve Güney Kore arasındaki imalat sanayi ürünleri ticaretinin yönü ölçülmüştür. İmalat sanayi ürünlerinde endüstri-içi ticaret seviyesinin ölçümü için statik ölçüm (G-L endeksi) ve dinamik ölçüm (MEİT) hesaplanmıştır. Çalışmada sonuç olarak Çin ve Güney Kore arasında

imalat sanayi ürünlerinde endüstri-içi ticaret seviyesinin arttığı görülmüştür. Fakat bu artışın sermaye ve teknoloji yoğun ürünlerde daha yüksek olduğu görülmüştür. Güney Kore'den Çin'e yapılan yabancı sermaye yatırımları, Güney Kore ve Çin'in piyasa büyüklüğü, iki ülkenin kişi başına düşen GSYH'sı, gibi faktörlerin Çin ve Güney Kore arasındaki endüstri-içi ticaretin seviyesini farklı derecede etkilediği sonucuna ulaşılmıştır.

Literatürde rekabet gücünün ölçümüyle ilgili çalışmaları şu şekilde sıralamak mümkündür:

Çakmak (2005), Türkiye'de tekstil ve hazır giyim sektörünün karşılaştırılmalı üstünlük ve rekabetçiliğinin incelendiği çalışmada, ilk olarak Balassa'nın Açıklanmış Karşılaştırmalı Üstünlükler endeksi hesaplanmış, daha sonra ise Vollrath endeksi kullanılarak söz konusu endüstrilerin toplam mal grupları açısından rekabet gücü belirlenmiştir. Balassa endeksinin sonuçlarına göre gerek SITC iki, gerekse de üç haneli ürün gruplarında dünya piyasasında rekabet gücü oldukça yüksek olan Türkiye'nin Vollrath'ın endeks sonuçlarına göre SITC iki haneli ürün gruplarında rekabet gücü daha düşük olduğu görülmüştür. Ancak gerek AKÜ gerek görelî ihracat ve görelî ticari avantaj endeksinin hazır giyim ve aksesuarlarının yer aldığı SITC 84 grubunun dünya piyasalarındaki rekabet gücünün SITC 65 dokumacılık grubundan daha düşük olduğu görülmüştür.

Çoban ve Kök (2005), Balassa tarafından geliştirilen Açıklanmış Karşılaştırmalı Üstünlükler yöntemi kullanılarak, Türkiye'de tekstil endüstrisinin AB ülkelerine karşı rekabet gücü analizi yapılmıştır. Çalışmada sonuç olarak, hem SITC iki haneli hem de SITC üç haneli ürün grupları açısından Türkiye'nin tekstil endüstrisinin rekabet gücünün oldukça yüksek ve alt sektörler bağlamında dünya ölçeğinde rekabetçi bir yapıya sahip olduğu tespit edilmiştir. Özellikle son yıllarda tüm ürün gruplarının rekabet gücünde düşüş olduğu görülmüştür.

Kösekahyaoğlu ve Özdamar (2011), Türkiye, Çin ve Hindistan'ın rekabet güçleri incelenmiştir. Çalışmada 1990-2009 dönemi esas alınmıştır. SITC teknoloji sınıflandırması kullanılarak rekabet gücünün ölçümünde Açıklanmış Karşılaştırmalı Üstünlük, İhracat Uzmanlık Endeksi ve Karşılaştırmalı İhracat Performans endeksi kullanılmıştır. Sonuç olarak bu ülkelerin rekabet gücünün emek yoğun mallara dayandığı görülmüştür. Ayrıca Hindistan'da sermaye yoğun malların öneminin artmaya başladığı görülmüştür. Çalışmada Türkiye'nin emek yoğun ve kolay taklit edilen mallarda Çin karşısında rekabet dezavantajına sahip olduğu görülmüştür. Türkiye, Hindistan karşısında ise hammadde ve kolay taklit edilen mallarda dezavantajlı olduğu görülmüştür.

Bakhshinejad ve Zahed (2012), Açıklanmış Karşılaştırmalı Üstünlükler Endeksi kullanılarak İran'ın seçilmiş tarımsal ürünlerde rekabet gücü analiz edilmiştir. Çalışmada analizler 2007 yılı için yapılmış ve ceviz, badem, fındık, elma ve portakal ürünlerinde rekabet gücü hesaplanmıştır. Sonuç olarak, İran'ın bu ürünlerde rekabet gücüne sahip olmadığı görülmüştür. Çalışmada ayrıca İran'ın rekabet gücünün artırılması için tarımsal verimliliğin artırılması, yerli teknolojinin geliştirilmesi ve iş yapma maliyetinin azaltılması gibi öneriler sunulmuştur.

Ahmad ve Kalim (2013), Pakistan'ın tekstil ve hazır giyim sektöründe rekabet gücü 1980-2011 dönemi için analiz edilmiştir. Yapılan analizde HS-2 ve SITC-3 digit düzeyi kullanılmıştır. Çalışmada Pakistan'ın tekstil sektöründe karşılaştırmalı üstünlüğe sahip olduğu ancak hazır giyim sektöründe karşılaştırmalı üstünlüğünün düşük olduğu görülmüştür.

Oduro ve Offei (2014), Açıklanmış Karşılaştırmalı Üstünlükler Endeksi kullanılarak Gana'nın 2004-2011 dönemleri arasında işlenmiş tarımsal ürünlerinin rekabet gücü ölçülmüştür. Gana'nın karşılaştırmalı üstünlüğe sahip olduğu işlenmiş tarımsal ürünlerinin payının ele alınan dönemlerde gerilediği görülmüştür.

3. VERİ SETİ VE YÖNTEM

Tekstil ve hazır giyim sektörünün dış ticaret yapısının analiz edildiği bu çalışmada, iki uygulama yapılmıştır. İlk uygulama endüstri-içi ticaretin analizidir. İkinci uygulama ise rekabet gücünün ölçümüne yöneliktir.

Endüstri-içi ticaretin ölçümünde literatürde sıklıkla kullanılan Grubel-Lloyd yöntemi kullanılmıştır. Bu yöntemde X_i ihracat değeri, M_i ithalat değerini göstermek üzere endüstri-içi ticaret aşağıdaki gibi ifade edilmektedir (Grubel ve Lloyd, 1975: 21):

$$Bi = \frac{\sum_i^n [(Xi + Mi) - (Xi - Mi)]}{\sum_i^n (Xi + Mi)} \text{ veya } Bi = 1 - \frac{|Xi - Mi|}{Xi + Mi} \quad (1)$$

Endeks 0 ile 1 arasında değer almakla birlikte, eğer ülke söz konusu malı yalnızca ihraç ya da ithal ediyorsa (endüstri-içi ticaret yoksa) endeks 0 olmaktadır. Eğer aynı malın ithalatı ve ihracatı birbirine eşit ise endeks değeri 1 olmakta ve bu durum endüstri-içi ticaret seviyesinin maksimum olduğunu göstermektedir.

İkinci uygulama olan rekabet gücü ölçümünde ise; Açıklanmış Karşılaştırmalı Üstünlükler Endeksi, Açıklanmış Simetrik Karşılaştırmalı Üstünlükler Endeksi ve Ticaret Dengesi Endeksi kullanılmıştır. Bu yöntemleri aşağıdaki gibi özetlemek mümkündür:

Açıklanmış Karşılaştırmalı Üstünlükler Endeksi, Balassa (1965) tarafından geliştirilmiştir. Bu endeks bir ülkenin belirli bir sektör ihracatının toplam ihracatına oranının, aynı sektörün dünya ihracatının dünya toplam ihracatına oranı olarak tanımlanmaktadır (Erkan, 2012: 198). Endeks(RCA-AKÜ) şu şekilde formüle edilmektedir.

$$RCA_{ij} = \left[\left(\frac{X_{ij}}{X_i} \right) \div \left(\frac{X_{jw}}{X_w} \right) \right] \quad (2)$$

Bu eşitlikte, i ülkeyi, j ürünü (sektörü), X ihracatı, M ithalatı göstermekle birlikte; eşitliğin pay kısmı ürünün (sektörün) ulusal ihracattaki payını, payda kısmı ise ürünün (sektörün) dünya toplam ihracatındaki payını göstermektedir. Endeks değeri 0 ile ∞ arasında değer almaktadır. Eğer, endeks değeri 1'den büyükse ($AKÜ > 1$) ilgili ülke ele alınan ürünün (sektörün) ihracatında karşılaştırmalı üstünlüğe sahiptir (rekabet gücü yüksek). Endeks değeri 1'den küçükse ($AKÜ < 1$) ilgili ülke ele alınan ürünün (sektörün) ihracatında karşılaştırmalı dezavantaja sahiptir (rekabet gücü düşük).

Açıklanmış Simetrik Karşılaştırmalı Üstünlükler Endeksi şu şekilde formüle edilmektedir: $RSCA_{ij} = (RCA_{ij} - 1) / (RCA_{ij} + 1)$

(3)

Bu endeks -1 ile +1 arasında bir değer almaktadır. Eğer endeks değeri pozitif ise ülke o üründe karşılaştırmalı üstünlüğe sahiptir. Endeks değeri ne kadar yüksekse rekabet gücü de o kadar yüksektir.

Ticaret Dengesi Endeksi (TBI), bir ülkenin ilgili üründe net ihracatçı veya net ithalatçı olup olmadığını göstermektedir. Endeks şu şekilde formüle edilmektedir:

$$TBI_{ij} = \frac{(X_{ij} - M_{ij})}{(X_{ij} + M_{ij})} \quad (4)$$

Bu eşitlikte, i ülkeyi, j ürünü, X ihracatı, M ithalatı göstermektedir. Endeks değeri -1 ile +1 arasında değer almaktadır. Endeks -1 ise ülke net ithalatçı, endeks +1 ise ülke net ihracatçı pozisyonundadır.

Açıklanmış Simetrik Karşılaştırmalı Üstünlükler Endeksi ve Ticaret Dengesi Endeksi kullanılarak üretim haritası oluşturulmaktadır. Üretim haritası A, B, C, D olarak dört gruptan oluşmaktadır. Bu gruplar şu şekilde açıklanabilir (Widodo, 2009: 67):

Grup A: Karşılaştırmalı Üstünlük-Net İhracatçı (RSCA>0, TIB>0)

Grup B: Karşılaştırmalı Üstünlük- Net İthalatçı (RSCA>0, TBI<0)

Grup C: Karşılaştırmalı Dezavantaj-Net İhracatçı (RSCA<0, TBI>0)

Grup D: Karşılaştırmalı Dezavantaj-Net İthalatçı (RSCA<0, TBI<0)

Uluslararası ticaret tasnifinde tekstil endüstrisi tekstil elyafları ve bunların atıklarını içeren hammadde grubu olarak SITC 26, tekstil ipliği, dokuma, mensucat ve ilgili ürünleri kapsayan SITC 65 ve hazır giyim ve aksesuarlarının yer aldığı SITC 84 olarak üç ana başlık altında ele alınmaktadır. Ancak ülkelerin ticaret performansı karşılaştırmalarında imalat sanayi ürünleri olmalarından dolayı SITC 65 ve SITC 84 ürün grubu dikkate alınmaktadır. Bu nedenle bu çalışmada da tekstil ve hazır giyim endüstrisi SITC 65 ve SITC 84 ürün grupları bazında incelenmiştir. Çalışmada analiz dönemi olarak 2000-2014 dönemi esas alınmış ve çalışma verilerine (ithalat-ihracat) Birleşmiş Milletlerin (UN) Comtrade veri tabanından ulaşılmıştır.

4.BULGULAR VE DEĞERLENDİRMELER

Bu bölümde ilk olarak tekstil ve hazır giyim sektörünün endüstri-içi ticaret seviyesi ölçülmüş, ardından rekabet gücü analiz edilerek sonuçlar yorumlanmıştır.

4.1. Tekstil ve Hazır Giyim Sektöründe Endüstri-içi Ticaretin Ölçümü

Tablo 1'de tekstil ve hazır giyim sektöründe endüstri-içi ticaret rakamları gösterilmiştir. Türkiye'nin tekstil sektöründe endüstri içi ticaretinin yüksek olduğu görülmektedir. Hazır giyim sektöründe ise endüstri içi ticaret seviyesi düşüktür. Diğer bir ifadeyle hazır giyim sektöründe Türkiye'nin ticareti endüstriler arası ticaret şeklindedir. AB-15 ülkelerinde tekstil ve hazır giyim sektörünün endüstri içi ticaret seviyesine bakıldığında; tekstil ve hazır giyim sektöründe ticaretin endüstri içi ticaret şeklinde gerçekleştiği görülmektedir. Ancak, Lüksemburg, Finlandiya, İrlanda ve İngiltere'de hazır giyim sektöründe ticaret, endüstriler arası ticaret şeklinde gerçekleşmektedir. Genel bir değerlendirme yapıldığında, Türkiye'nin tekstil sektöründe endüstri içi ticareti yüksek iken; hazır giyim sektöründe düşüktür. AB-15 ülkelerinde tekstil ve hazır giyim sektöründe endüstri içi ticaretin yüksek olduğu görülmektedir. Diğer bir ifadeyle,

tekstil ve hazır giyim sektöründe ürünlerin ihracatı ve ithalatı eş zamanlı olarak gerçekleştirilmektedir.

Tablo 1. Endüstri-içi Ticaretin Ölçümü: Grubel-Lloyd Endeksi

Ülke/Yıl		2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014
Türkiye	65	0,73*	0,65*	0,80*	0,79*	0,78*	0,77*	0,76*	0,80*	0,75*	0,75*	0,84*	0,82*	0,73*	0,71*	0,72*
	84	0,07	0,06	0,06	0,08	0,10	0,12	0,16	0,20	0,28	0,31	0,36	0,38	0,31	0,33	0,32
Fransa	65	0,99*	0,99*	0,98*	0,99*	0,98*	0,95*	0,94*	0,93*	0,91*	0,89*	0,86*	0,84*	0,84*	0,84*	0,84*
	84	0,64*	0,63*	0,65*	0,64*	0,63*	0,64*	0,65*	0,67*	0,66*	0,64*	0,62*	0,61*	0,63*	0,64*	0,63*
İtalya	65	0,68*	0,66*	0,66*	0,66*	0,65*	0,66	0,69*	0,72*	0,72*	0,74*	0,79*	0,80*	0,75*	0,77*	0,78*
	84	0,62*	0,64*	0,68*	0,72*	0,75*	0,79*	0,82*	0,81*	0,81*	0,88*	0,90*	0,88*	0,83*	0,79*	0,81*
Avusturya	65	0,98*	0,98*	0,98*	0,94*	0,97*	0,99*	0,99*	0,97*	0,98*	0,97*	0,97*	0,97*	0,99*	0,98*	0,98*
	84	0,60*	0,58*	0,57*	0,58*	0,62*	0,65*	0,64*	0,65*	0,64*	0,59*	0,57*	0,58*	0,57*	0,57*	0,59*
Belçika	65	0,72*	0,71*	0,70*	0,70*	0,70*	0,71*	0,73*	0,74*	0,75*	0,75*	0,76*	0,79*	0,77*	0,77*	0,79*
	84	0,89*	0,91*	0,93*	0,92*	0,93*	0,92*	0,92*	0,95*	0,96*	0,95*	0,94*	0,95*	0,95*	0,97*	0,95*
Danimarka	65	0,92*	0,91*	0,95*	0,96*	0,93*	0,91*	0,91*	0,95*	0,93*	0,94*	0,93*	0,91*	0,94*	0,93*	0,93*
	84	0,88*	0,89*	0,90*	0,91*	0,91*	0,92*	0,93*	0,93*	0,92*	0,92*	0,92*	0,94*	0,91*	0,93*	0,91*
Lüksemburg	65	0,72*	0,80*	0,83*	0,81*	0,81*	0,81*	0,83*	0,78*	0,75*	0,68*	0,59	0,63*	0,66*	0,73*	0,73*
	84	0,46	0,46	0,47	0,50	0,50	0,61*	0,60*	0,60*	0,56*	0,47	0,50	0,44	0,44	0,45	0,47
İspanya	65	0,94*	0,95*	0,95*	0,93*	0,92*	0,91*	0,91*	0,90*	0,91*	0,96*	0,95*	0,96*	0,99*	0,98*	0,97*
	84	0,69*	0,68*	0,72*	0,69	0,66*	0,63*	0,63*	0,62*	0,65*	0,73*	0,71*	0,71*	0,81*	0,86*	0,84*
Finlandiya	65	0,77*	0,76*	0,80*	0,79*	0,75*	0,72*	0,71*	0,73*	0,73*	0,59*	0,65*	0,63*	0,62*	0,62*	0,59*
	84	0,39	0,40	0,38	0,34	0,35	0,34	0,32	0,33	0,32	0,29	0,31	0,31	0,35	0,36	0,37
İrlanda	65	0,90*	0,88*	0,87*	0,82*	0,79*	0,72*	0,55*	0,55*	0,59*	0,58*	0,65*	0,67*	0,64*	0,59*	0,59*
	84	0,42	0,40	0,39	0,40	0,36	0,29	0,24	0,18	0,16	0,17	0,35	0,36	0,38	0,25	0,27
Hollanda	65	0,98*	0,92*	0,89*	0,83*	0,79*	0,85*	0,84*	0,83*	0,84*	0,83*	0,86*	0,88*	0,85*	0,85*	0,87*
	84	0,66*	0,68*	0,72*	0,74*	0,76*	0,77*	0,78*	0,82*	0,81*	0,82*	0,82*	0,86*	0,86*	0,89*	0,90*
Portekiz	65	0,95*	0,98*	0,94*	0,97*	0,98*	0,96*	0,94*	0,97*	0,97*	0,97*	0,96*	0,99*	0,97*	0,99*	0,98*
	84	0,51*	0,54*	0,58*	0,57*	0,62*	0,71*	0,75*	0,78*	0,82*	0,89*	0,89*	0,85*	0,78*	0,79*	0,80*
İsveç	65	0,85*	0,85*	0,89*	0,89*	0,86*	0,83*	0,83*	0,81*	0,81*	0,80*	0,78*	0,74*	0,77*	0,75*	0,76*
	84	0,43	0,44	0,47	0,49	0,51*	0,51*	0,54*	0,55*	0,56*	0,57*	0,57*	0,58*	0,61*	0,62*	0,61*
Yunanistan	65	0,64*	0,64*	0,70*	0,73*	0,74*	0,74*	0,68*	0,70*	0,71*	0,76*	0,80*	0,84*	0,86*	0,81*	0,78*
	84	0,83*	0,85*	0,77*	0,83*	0,94*	0,94*	0,86*	0,70*	0,63*	0,56*	0,62*	0,62*	0,71*	0,71*	0,67*
İngiltere	65	0,72*	0,72*	0,72*	0,74*	0,73*	0,73*	0,73*	0,73*	0,71*	0,69*	0,68*	0,67*	0,70*	0,69*	0,67*
	84	0,42	0,37	0,35	0,36	0,36	0,33	0,34	0,35	0,35	0,34	0,34	0,37	0,42	0,46	0,47
Almanya	65	0,91*	0,92*	0,89*	0,90*	0,90*	0,93*	0,92*	0,93*	0,93*	0,96*	0,97*	0,98*	0,97*	0,97*	0,98*
	84	0,52*	0,55*	0,59*	0,60*	0,63*	0,66*	0,67*	0,70*	0,71*	0,70*	0,68*	0,67*	0,68*	0,68*	0,67*

Kaynak: UN Comtrade veri tabanından yola çıkılarak tarafımızca hesaplanarak düzenlenmiştir.

Not: Literatürde endeks değeri 0,50'den yüksek ise endüstri-içi ticaretin olduğu kabul edilmektedir. * endüstri-içi ticaretin olduğunu göstermektedir. SITC 65 (Tekstil sektörü), SITC 84 (Hazır giyim sektörü).

4.2. Tekstil ve Hazır Giyim Sektöründe Rekabet Gücünün Ölçümü

Tablo 2'de Açıklanmış Karşılaştırmalı Üstünlükler Endeks değerleri yer almaktadır. Türkiye'nin tekstil ve hazır giyim sektöründe AKÜ endeks değerinin 1'den büyük olduğu görülmektedir. Diğer bir ifadeyle Türkiye'nin tekstil ve hazır giyim sektöründe rekabet gücü yüksektir. AB-15 ülkelerine bakıldığında; Fransa, Avusturya, Belçika, İspanya, Finlandiya, İrlanda, Hollanda, İsveç, İngiltere ve Almanya'da tekstil ve hazır giyim sektörünün rekabet gücünün düşük olduğu görülmektedir. İtalya, Portekiz ve Yunanistan da ise tekstil ve hazır giyim sektöründe rekabet gücü yüksektir. Danimarka'da tekstil sektöründe rekabet gücü düşükken; hazır giyim sektöründe rekabet gücünün yüksek olduğu görülmektedir. Lüksemburg'da ise tekstil sektöründe rekabet gücü yüksekken; hazır giyim sektöründe rekabet gücünün düşük olduğu görülmekte-

dir. Genel itibariyle değerlendirildiğinde Türkiye’de tekstil ve hazır giyim sektöründe rekabet gücü yüksekken; AB-15 ülkelerinde rekabet gücünün düşük olduğu görülmektedir.

Tablo 2. Açıklanmış Karşılaştırmalı Üstünlükler Endeksine Göre Rekabet Gücü Ölçümü

Ülke/Yıl		2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014
Türkiye	65	5,09	4,86	4,62	4,51	4,49	4,61	4,62	4,60	4,35	4,28	4,53	4,70	4,42	4,70	4,51
	84	7,52	6,56	6,92	6,58	6,01	5,69	5,21	4,87	4,23	4,13	4,51	4,23	4,01	4,12	4,07
Fransa	65	0,85	0,83	0,81	0,80	0,78	0,76	0,76	0,77	0,75	0,68	0,44	0,61	0,58	0,56	0,55
	84	0,56	0,57	0,60	0,61	0,64	0,68	0,70	0,75	0,80	0,78	0,78	0,77	0,79	0,80	0,79
İtalya	65	1,91	1,92	1,86	1,87	1,91	1,90	1,93	1,84	1,82	1,64	1,60	1,66	1,60	1,53	1,49
	84	1,76	1,80	1,77	1,73	1,75	1,77	1,78	1,75	1,91	1,76	1,73	1,82	1,89	1,86	1,83
Avusturya	65	0,92	0,89	0,83	0,90	0,83	0,77	0,75	0,77	0,79	0,77	0,76	0,76	0,75	0,73	0,72
	84	0,57	0,53	0,49	0,51	0,55	0,62	0,58	0,60	0,65	0,59	0,59	0,61	0,61	0,58	0,61
Belçika	65	1,28	1,23	1,12	1,09	1,08	1,04	1,06	1,07	1,04	0,94	0,92	0,85	0,82	0,76	0,76
	84	0,66	0,68	0,66	0,67	0,69	0,71	0,72	0,72	0,85	0,83	0,77	0,77	0,75	0,73	0,72
Danimarka	65	0,71	0,69	0,67	0,69	0,63	0,62	0,67	0,75	0,74	0,64	0,60	0,58	0,62	0,58	0,59
	84	1,12	1,12	1,05	1,11	1,19	1,24	1,36	1,43	1,46	1,37	1,56	1,59	1,55	1,49	1,54
Lüksemburg	65	1,58	1,58	1,62	1,84	1,84	2,02	2,09	1,88	2,19	2,83	2,76	2,53	2,76	2,53	2,26
	84	0,27	0,28	0,30	0,34	0,33	0,44	0,43	0,40	0,45	0,41	0,43	0,35	0,41	0,41	0,40
İspanya	65	0,99	1,02	0,99	0,95	0,95	0,93	0,97	0,97	0,95	0,91	0,88	0,84	0,84	0,81	0,80
	84	0,56	0,59	0,70	0,71	0,76	0,81	0,90	0,91	1,12	1,25	1,27	1,26	1,44	1,50	1,51
Finlandiya	65	0,27	0,28	0,30	0,31	0,30	0,28	0,27	0,29	0,31	0,24	0,28	0,28	0,27	0,26	0,20
	84	0,14	0,15	0,14	0,13	0,15	0,15	0,14	0,14	0,15	0,17	0,19	0,21	0,24	0,24	0,22
İrlanda	65	0,23	0,19	0,17	0,16	0,17	0,15	0,12	0,12	0,12	0,09	0,10	0,10	0,10	0,09	0,10
	84	0,13	0,11	0,11	0,12	0,11	0,10	0,09	0,07	0,07	0,06	0,16	0,16	0,16	0,10	0,11
Hollanda	65	0,46	0,43	0,46	0,54	0,58	0,51	0,52	0,53	0,53	0,52	0,49	0,59	0,54	0,56	0,57
	84	0,36	0,35	0,37	0,40	0,41	0,40	0,42	0,44	0,46	0,50	0,51	0,67	0,61	0,62	0,66
Portekiz	65	2,63	2,87	2,81	2,30	1,90	2,11	2,09	2,16	2,16	2,16	2,13	2,15	2,06	2,00	2,03
	84	3,67	3,53	3,30	3,32	2,69	2,89	2,71	2,60	2,64	2,52	2,52	2,39	2,40	2,24	2,27
İsveç	65	0,32	0,36	0,37	0,37	0,35	0,34	0,35	0,36	0,37	0,34	0,31	0,29	0,31	0,31	0,32
	84	0,21	0,22	0,24	0,25	0,26	0,26	0,28	0,29	0,33	0,36	0,38	0,41	0,46	0,48	0,47
Yunanistan	65	1,41	1,44	1,75	1,87	2,01	1,78	1,61	1,75	1,57	1,46	1,21	1,03	0,81	0,78	0,78
	84	4,06	3,97	4,05	4,15	4,02	3,27	2,73	2,52	2,13	1,75	1,60	1,38	1,16	1,08	1,02
İngiltere	65	0,53	0,53	0,53	0,56	0,58	0,54	0,53	0,60	0,57	0,52	0,51	0,46	0,47	0,42	0,47
	84	0,43	0,40	0,40	0,44	0,49	0,44	0,43	0,51	0,52	0,53	0,53	0,53	0,60	0,59	0,68
Almanya	65	0,76	0,74	0,71	0,68	0,65	0,66	0,67	0,64	0,66	0,60	0,60	0,62	0,60	0,58	0,56
	84	0,39	0,40	0,41	0,40	0,41	0,45	0,45	0,45	0,50	0,53	0,53	0,55	0,55	0,53	0,52

Kaynak: UN Comtrade veri tabanından yola çıkılarak tarafımızca hesaplanarak düzenlenmiştir.

Not: Endeks değerinin 1’den büyük olması rekabet gücünün yüksek olduğunu göstermektedir.

Tablo 3’de Açıklanmış Simetrik Karşılaştırmalı Üstünlükler Endeks değerleri yer almaktadır. Türkiye’nin tekstil ve hazır giyim sektöründe karşılaştırmalı avantaja sahip olduğu (rekabet gücünün yüksek olduğu) görülmektedir. Fransa, Avusturya, İspanya, Finlandiya, İrlanda, Hollanda, İsveç, İngiltere ve Almanya’nın tekstil ve hazır giyim sektöründe karşılaştırmalı dezavantaja sahip olduğu görülmektedir. İtalya, Portekiz ve Yunanistan tekstil ve hazır giyim sektöründe karşılaştırmalı avantaja sahiptir. Belçika tekstil sektöründe 2009 yılına kadar karşılaştırmalı avantaja sahiptir; bu yıldan sonra karşılaştırmalı dezavantaja sahiptir. Hazır giyim sektöründe ise ele alınan dönemlerin tamamında karşılaştırmalı dezavantaj durumu devam etmektedir. Danimarka’da ise tekstil sektöründe karşılaştırmalı dezavantaj durumu söz konusu iken; hazır giyim sektöründe karşılaştırmalı avantaj durumu geçerlidir. Lüksemburg’da ise tersi bir

durumun olduğu görülmektedir. Tekstil sektöründe karşılaştırmalı avantaj durumu hazır giyim sektöründe yerini karşılaştırmalı dezavantaja bırakmaktadır.

Tablo 3. Açıklanmış Simetrik Karşılaştırmalı Üstünlükler Endeksine Göre Rekabet Gücü Ölçümü

Ülke/Yıl		2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014
Türkiye	65	0,67	0,65	0,64	0,63	0,63	0,64	0,64	0,64	0,62	0,62	0,63	0,64	0,63	0,64	0,63
	84	0,76	0,73	0,74	0,73	0,71	0,70	0,67	0,65	0,61	0,61	0,63	0,61	0,60	0,60	0,60
Fransa	65	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
	84	0,07	0,09	0,10	0,11	0,12	0,13	0,13	0,12	0,13	0,18	0,22	0,23	0,26	0,28	0,28
İtalya	65	0,31	0,31	0,30	0,30	0,31	0,31	0,31	0,29	0,29	0,24	0,23	0,24	0,23	0,20	0,19
	84	0,27	0,28	0,27	0,26	0,27	0,27	0,28	0,27	0,31	0,27	0,26	0,29	0,30	0,30	0,29
Avusturya	65	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
	84	0,03	0,05	0,09	0,05	0,08	0,12	0,14	0,12	0,11	0,12	0,13	0,13	0,14	0,15	0,16
Belçika	65	0,12	0,10	0,05	0,04	0,03	0,01	0,02	0,03	0,01	-	-	-	-	-	-
	84	-	-	-	-	-	-	-	-	-	0,02	0,04	0,07	0,09	0,13	0,13
Danimarka	65	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
	84	0,16	0,18	0,19	0,18	0,22	0,23	0,19	0,14	0,14	0,21	0,24	0,26	0,23	0,26	0,25
Lüksemburg	65	0,05	0,05	0,02	0,05	0,08	0,10	0,15	0,17	0,18	0,15	0,21	0,22	0,21	0,19	0,21
	84	0,22	0,22	0,23	0,29	0,29	0,33	0,35	0,30	0,37	0,47	0,46	0,43	0,46	0,43	0,38
İspanya	65	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
	84	0,56	0,56	0,53	0,48	0,49	0,38	0,39	0,41	0,37	0,41	0,39	0,47	0,41	0,41	0,42
Finlandiya	65	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
	84	0,57	0,55	0,52	0,52	0,53	0,55	0,56	0,54	0,51	0,60	0,56	0,56	0,56	0,58	0,65
İrlanda	65	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
	84	0,62	0,66	0,70	0,71	0,70	0,73	0,78	0,77	0,77	0,82	0,81	0,80	0,81	0,83	0,81
Hollanda	65	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
	84	0,36	0,39	0,36	0,29	0,26	0,31	0,31	0,30	0,30	0,31	0,34	0,25	0,29	0,28	0,26
Portekiz	65	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
	84	0,47	0,47	0,45	0,42	0,41	0,42	0,40	0,38	0,36	0,36	0,31	0,19	0,24	0,20	0,20
İsveç	65	0,44	0,48	0,47	0,39	0,31	0,35	0,35	0,36	0,36	0,36	0,36	0,36	0,34	0,33	0,34
	84	0,57	0,55	0,53	0,53	0,45	0,48	0,46	0,44	0,45	0,43	0,43	0,41	0,41	0,38	0,38
Yunanistan	65	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
	84	0,50	0,47	0,45	0,45	0,47	0,48	0,47	0,46	0,45	0,48	0,51	0,54	0,52	0,52	0,51
İngiltere	65	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
	84	0,64	0,63	0,61	0,59	0,58	0,58	0,55	0,54	0,49	0,46	0,44	0,41	0,36	0,34	0,35
Yunanistan	65	0,17	0,18	0,27	0,30	0,33	0,28	0,23	0,27	0,22	0,18	0,09	0,01	-	-	-
	84	0,60	0,59	0,60	0,61	0,60	0,53	0,46	0,43	0,36	0,27	0,23	0,16	0,07	0,3	0,00
İngiltere	65	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
	84	0,30	0,30	0,30	0,27	0,25	0,29	0,30	0,24	0,26	0,30	0,32	0,36	0,35	0,40	0,36

		0,39	0,42	0,42	0,38	0,34	0,38	0,39	0,32	0,31	0,30	0,30	0,30	0,24	0,25	0,19
Almanya	65	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
		0,13	0,14	0,16	0,19	0,21	0,20	0,19	0,21	0,20	0,24	0,25	0,23	0,24	0,26	0,27
84	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
		0,43	0,42	0,41	0,42	0,41	0,37	0,37	0,37	0,32	0,30	0,30	0,28	0,29	0,30	0,31

Kaynak: UN Comtrade veri tabanından yola çıkılarak tarafımızca hesaplanarak düzenlenmiştir.
Not: Endeks değeri pozitif ise ülke o üründe karşılaştırmalı üstünlüğe sahiptir.

Tablo 4’de Ticaret Dengesi Endeksine göre rekabet gücü değerleri gösterilmiştir. Türkiye’nin tekstil ve hazır giyim sektöründe net ihracatçı olduğu görülmektedir. AB-15 ülkelerine bakıldığında, İtalya’nın tekstil ve hazır giyim sektöründe net ihracatçı olduğu görülmektedir. Danimarka, İspanya, Finlandiya, İrlanda, İsveç ve İngiltere tekstil ve hazır giyim sektöründe net ithalatçı konumdadır. Belçika tekstil sektöründe net ihracatçı konumda iken; hazır giyim sektöründe net ithalatçı konumdadır. Lüksemburg, Hollanda ve Almanya tekstil sektöründe net ihracatçı konumda iken; hazır giyim sektöründe net ithalatçı konumdadır. Fransa’nın 2004 yılından sonra tekstil sektöründe net ithalatçı konumda olduğu görülmektedir. Hazır giyim sektöründe ise ele alınan dönemlerde net ithalatçı konum devam etmektedir. Benzer şekilde Avusturya 2005 yılına kadar tekstil sektöründe net ihracatçı konumda iken bu yıldan sonra net ithalatçı konumda olduğu görülmektedir. Hazır giyim sektöründe ise net ithalatçı durum devam etmektedir. Portekiz tekstil sektöründe net ithalatçı konumda iken hazır giyim sektöründe net ihracatçı konumdadır. Yunanistan tekstil sektöründe net ithalatçı konumdadır. Hazır giyim sektöründe ise 2005 yılından sonra net ithalatçı konumdadır.

Tablo 4. Ticaret Dengesi Endeksine Göre Rekabet Gücü Ölçümü

Ülke/Yıl		2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014
Türkiye	65	0,26	0,34	0,19	0,20	0,21	0,22	0,23	0,19	0,24	0,24	0,15	0,17	0,26	0,28	0,27
	84	0,92	0,93	0,93	0,91	0,89	0,87	0,83	0,79	0,71	0,68	0,63	0,61	0,68	0,66	0,67
Fransa	65	0,00	-0,00	0,01	0,00	-0,01	-0,04	-0,05	-0,06	-0,08	-0,10	-0,13	-0,15	-0,15	-0,15	-0,15
	84	-0,35	-0,36	-0,34	-0,35	-0,36	-0,35	-0,34	-0,32	-0,33	-0,35	-0,37	-0,38	-0,36	-0,35	-0,36
İtalya	65	0,31	0,33	0,33	0,33	0,34	0,33	0,30	0,27	0,27	0,25	0,20	0,19	0,24	0,22	0,21
	84	0,37	0,35	0,31	0,27	0,24	0,20	0,17	0,18	0,18	0,11	0,09	0,11	0,16	0,20	0,18
Avusturya	65	0,01	0,01	0,01	0,05	0,02	-0,00	0,00	0,02	-0,01	-0,02	-0,02	-0,02	-0,00	-0,01	-0,01
	84	-0,39	-0,41	-0,42	-0,41	-0,37	-0,34	-0,35	-0,34	-0,35	-0,40	-0,42	-0,41	-0,42	-0,42	-0,40
Belçika	65	0,27	0,28	0,29	0,29	0,29	0,28	0,26	0,25	0,24	0,24	0,23	0,20	0,22	0,22	0,20
	84	-0,10	-0,08	-0,06	-0,07	-0,06	-0,07	-0,07	-0,04	-0,03	-0,04	-0,05	-0,04	-0,04	-0,02	-0,04
Danimarka	65	-0,07	-0,08	-0,04	-0,03	-0,06	-0,08	-0,08	-0,04	-0,06	-0,05	-0,06	-0,08	-0,05	-0,06	-0,06
	84	-0,11	-0,10	-0,09	-0,08	-0,08	-0,07	-0,06	-0,06	-0,07	-0,07	-0,07	-0,05	-0,08	-0,06	-0,08
Lüksemburg	65	0,27	0,19	0,16	0,18	0,18	0,18	0,16	0,21	0,24	0,31	0,40	0,36	0,33	0,26	0,26
	84	-0,53	-0,53	-0,52	-0,49	-0,49	-0,38	-0,39	-0,39	-0,43	-0,52	-0,49	-0,55	-0,55	-0,54	-0,52
İspanya	65	-0,05	-0,04	-0,04	-0,06	-0,07	-0,08	-0,08	-0,09	-0,08	-0,03	-0,04	-0,03	0,00	0,01	-0,02
	84	-0,30	-0,31	-0,27	-0,30	-0,33	-0,36	-0,36	-0,37	-0,34	-0,26	-0,28	-0,28	-0,18	-0,13	-0,15
Finlandiya	65	-0,22	-0,23	-0,19	-0,20	-0,24	-0,27	-0,28	-0,26	-0,26	-0,40	-0,34	-0,36	-0,37	-0,37	-0,43
	84	-0,60	-0,59	-0,61	-0,65	-0,64	-0,65	-0,67	-0,66	-0,67	-0,70	-0,68	-0,68	-0,64	-0,63	-0,62
İrlanda	65	-0,09	-0,11	-0,12	-0,17	-0,20	-0,27	-0,44	-0,44	-0,40	-0,41	-0,34	-0,32	-0,35	-0,40	-0,40
	84	-0,57	-0,59	-0,60	-0,59	-0,63	-0,70	-0,75	-0,81	-0,83	-0,82	-0,64	-0,63	-0,61	-0,74	-0,72
Hollanda	65	0,01	0,07	0,10	0,16	0,20	0,14	0,15	0,16	0,15	0,16	0,13	0,11	0,14	0,14	0,12
	84	-0,33	-0,31	-0,27	-0,25	-0,23	-0,22	-0,21	-0,17	-0,18	-0,17	-0,17	-0,13	-0,13	-0,10	-0,09
Portekiz	65	-0,04	0,01	0,05	-0,02	-0,01	-0,03	-0,05	-0,02	-0,02	-0,02	-0,03	0,00	0,02	0,00	0,01
	84	0,48	0,45	0,41	0,42	0,37	0,28	0,24	0,21	0,17	0,10	0,10	0,14	0,21	0,20	0,19
İsveç	65	-0,14	-0,14	-0,10	-0,10	-0,13	-0,16	-0,16	-0,18	-0,18	-0,19	-0,21	-0,25	-0,22	-0,24	-0,23
	84	-0,56	-0,55	-0,52	-0,50	-0,48	-0,48	-0,45	-0,44	-0,43	-0,42	-0,42	-0,41	-0,38	-0,37	-0,38

Yunanistan	65	-0,35	-0,35	-0,29	-0,26	-0,25	-0,25	-0,31	-0,29	-0,28	-0,23	-0,19	-0,15	-0,13	-0,18	-0,21
	84	0,16	0,14	0,22	0,16	0,05	-0,05	-0,13	-0,29	-0,36	-0,43	-0,37	-0,32	-0,28	-0,28	-0,32
İngiltere	65	-0,27	-0,27	-0,27	-0,25	-0,26	-0,26	-0,26	-0,27	-0,28	-0,30	-0,31	-0,32	-0,29	-0,30	-0,32
	84	-0,57	-0,62	-0,64	-0,63	-0,63	-0,66	-0,65	-0,64	-0,64	-0,65	-0,65	-0,62	-0,57	-0,53	-0,52
Almanya	65	0,08	0,07	0,10	0,09	0,09	0,06	0,07	0,06	0,06	0,03	0,02	0,01	0,02	0,02	0,01
	84	-0,69	-0,64	-0,57	-0,56	-0,52	-0,48	-0,46	-0,43	-0,41	-0,49	-0,51	-0,54	-0,51	-0,53	-0,54

Kaynak: UN Comtrade veri tabanından yola çıkılarak tarafımızca hesaplanarak düzenlenmiştir.

Not: Ticaret dengesi endeksi negatif ise ülke o üründe net ithalatçı konumdadır. Endeks pozitif ise ülke o üründe net ihracatçı konumdadır.

Tablo 5’de tekstil ve hazır giyim sektörünün üretim haritası yer almaktadır. Türkiye’nin tekstil ve hazır giyim sektöründe A grubunda yer aldığı görülmektedir. Diğer bir ifadeyle Türkiye tekstil ve hazır giyim sektöründe karşılaştırmalı üstünlüğe sahip ve net ihracatçı konumdadır. AB-15 ülkelerinin tekstil ve hazır giyim sektöründe üretim haritasına bakıldığında karşımıza şöyle bir tablo çıkmaktadır: İtalya tekstil ve hazır giyim sektöründe karşılaştırmalı üstünlüğe sahip ve net ihracatçı konumdadır. Danimarka, İspanya, Finlandiya, İrlanda, İsveç ve İngiltere’nin tekstil ve hazır giyim sektöründe karşılaştırmalı dezavantaja sahip olduğu ve net ithalatçı konumda olduğu görülmektedir. Avusturya’nın tekstil sektöründe 2008 yılına kadar karşılaştırmalı dezavantaj ve net ihracatçı konumunun bu yıldan sonra karşılaştırmalı dezavantaj ve net ithalatçı konuma dönüştüğü görülmektedir. Hazır giyim sektöründe ise karşılaştırmalı dezavantaj ve net ithalatçı konumdadır. Belçika, tekstil sektöründe 2009 yılına kadar karşılaştırmalı üstünlüğe sahip ve net ihracatçı konumda iken; bu yıldan sonra karşılaştırmalı dezavantaja sahip ve net ihracatçı konumdadır. Lüksemburg tekstil sektöründe karşılaştırmalı üstünlük ve net ihracatçı konumda iken; hazır giyim sektöründe karşılaştırmalı dezavantaj ve net ithalatçı konumdadır. Hollanda ve Almanya tekstil sektöründe karşılaştırmalı dezavantaj ve net ihracatçı konumda iken; hazır giyim sektöründe karşılaştırmalı dezavantaj ve net ithalatçı konumdadır. Fransa tekstil sektöründe 2004 yılına kadar karşılaştırmalı dezavantaj ve net ihracatçı konumda iken; bu yıldan sonra karşılaştırmalı dezavantaj ve net ithalatçı konumdadır. Yunanistan 2011 yılına kadar tekstil sektöründe karşılaştırmalı üstünlüğe sahip net ithalatçı konumda iken, bu yıldan sonra tekstil sektöründe karşılaştırmalı dezavantaj ve net ithalatçı durumunun olduğu görülmektedir. Hazır giyim sektöründe ise, 2004 yılına kadar karşılaştırmalı üstünlük, net ithalatçı durum yerini bu yıldan sonra karşılaştırmalı üstünlük net ithalatçı duruma bırakmıştır. Portekiz tekstil sektöründe bazı dönemlerde karşılaştırmalı üstünlüğe sahip-net ithalatçı konumda iken; bazı dönemlerde karşılaştırmalı üstünlüğe sahip ve net ihracatçı konumdadır. Hazır giyim sektöründe ise Portekiz karşılaştırmalı üstünlüğe sahip ve net ihracatçı konumdadır.

Tablo 5. Tekstil ve Hazır Giyim Sektörü Üretim Haritası

Ülke/Yıl		2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014
Türkiye	65	A	A	A	A	A	A	A	A	A	A	A	A	A	A	A
	84	A	A	A	A	A	A	A	A	A	A	A	A	A	A	A
Fransa	65	C	D	C	C	D	D	D	D	D	D	D	D	D	D	D
	84	D	D	D	D	D	D	D	D	D	D	D	D	D	D	D
İtalya	65	A	A	A	A	A	A	A	A	A	A	A	A	A	A	A
	84	A	A	A	A	A	A	A	A	A	A	A	A	A	A	A
Avusturya	65	C	C	C	C	C	D	C	C	D	D	D	D	D	D	D
	84	D	D	D	D	D	D	D	D	D	D	D	D	D	D	D
Belçika	65	A	A	A	A	A	A	A	A	A	C	C	C	C	C	C
	84	D	D	D	D	D	D	D	D	D	D	D	D	D	D	D
Danimarka	65	D	D	D	D	D	D	D	D	D	D	D	D	D	D	D
	84	D	D	D	D	D	D	D	D	D	D	D	D	D	D	D
Lüksemburg	65	A	A	A	A	A	A	A	A	A	A	A	A	A	A	A
	84	D	D	D	D	D	D	D	D	D	D	D	D	D	D	D
İspanya	65	D	D	D	D	D	D	D	D	D	D	D	D	C	C	D
	84	D	D	D	D	D	D	D	D	B	B	B	B	B	B	B
Finlandiya	65	D	D	D	D	D	D	D	D	D	D	D	D	D	D	D
	84	D	D	D	D	D	D	D	D	D	D	D	D	D	D	D
İrlanda	65	D	D	D	D	D	D	D	D	D	D	D	D	D	D	D
	84	D	D	D	D	D	D	D	D	D	D	D	D	D	D	D
Hollanda	65	C	C	C	C	C	C	C	C	C	C	C	C	C	C	C
	84	D	D	D	D	D	D	D	D	D	D	D	D	D	D	D
Portekiz	65	B	A	A	B	B	B	B	B	B	B	B	A	A	A	A
	84	A	A	A	A	A	A	A	A	A	A	A	A	A	A	A
İsveç	65	D	D	D	D	D	D	D	D	D	D	D	D	D	D	D
	84	D	D	D	D	D	D	D	D	D	D	D	D	D	D	D
Yunanistan	65	B	B	B	B	B	B	B	B	B	B	B	B	D	D	D
	84	A	A	A	A	A	B	B	B	B	B	B	B	B	B	B
İngiltere	65	D	D	D	D	D	D	D	D	D	D	D	D	D	D	D
	84	D	D	D	D	D	D	D	D	D	D	D	D	D	D	D
Almanya	65	C	C	C	C	C	C	C	C	C	C	C	C	C	C	C
	84	D	D	D	D	D	D	D	D	D	D	D	D	D	D	D

Kaynak: Tarafımızca oluşturulmuştur.

Not: Üretim Haritası: Grup A: Karşılaştırmalı Üstünlük-Net İhracatçı, Grup B: Karşılaştırmalı Üstünlük-Net İthalatçı, Grup C: Karşılaştırmalı Dezavantaj-Net İhracatçı, Grup D: Karşılaştırmalı Dezavantaj-Net İthalatçı.

5.SONUÇ

Tekstil ve hazır giyim sektörü, ülkelerin ekonomik kalkınma sürecinde önemli rol oynayan sanayi dalıdır ve sanayileşme sürecinin başladığı ilk sektörlerden biridir. Özellikle yeni sanayileşmekte olan ülkelerin ihracata dayalı büyümede gösterdikleri başarının ana kaynağını tekstil ve hazır giyim sanayi oluşturmaktadır. Esasında gelişmiş ülkelerin sanayileşme yolunda izledikleri aşamalara bakıldığında gelineen noktanın başlangıcında tekstil ve hazır giyim sanayinde elde edilen başarılar olduğu görülmektedir. Bu nedenle tekstil ve hazır giyim sektörü, ülkelerin ekonomik kalkınma sürecinde önemli bir rol oynamaktadır.

Tekstil ve hazır giyim sektörünün dış ticaret yapısının analiz edildiği bu çalışmada iki uygulama yapılmıştır. İlk olarak tekstil ve hazır giyim sektöründe gerçekleştirilen endüstri içi ticaret analiz edilmiştir. Daha sonra sektörün rekabet yapısına bakılmıştır.

Endüstri içi ticaretin ölçümünde elde edilen bulguları aşağıdaki gibi özetlemek mümkündür:

Çalışmada Türkiye'nin tekstil sektöründe endüstri içi ticaretinin yüksek; hazır giyim sektöründe ise düşük olduğu görülmüştür. AB-15 ülkelerinde ise tekstil ve hazır giyim sektöründe endüstri içi ticaretin yüksek olduğu görülmüştür. Ancak, Lüksemburg, Finlandiya, İrlanda ve İngiltere'de hazır giyim sektöründe ticaret, endüstriler arası ticaret şeklinde gerçekleşmektedir.

Rekabet gücü ölçümünde elde edilen bulguları aşağıdaki gibi özetlemek mümkündür:

Açıklanmış Karşılaştırmalı Üstünlükler Endeksine göre; Türkiye'nin tekstil ve hazır giyim sektöründe rekabet gücü yüksektir. AB-15 ülkelerine bakıldığında; Fransa, Avusturya, Belçika, İspanya, Finlandiya, İrlanda, Hollanda, İsveç, İngiltere ve Almanya'da tekstil ve hazır giyim sektörünün rekabet gücünün düşük olduğu görülmektedir. İtalya, Portekiz ve Yunanistan da ise tekstil ve hazır giyim sektöründe rekabet gücü yüksektir. Danimarka'da tekstil sektöründe rekabet gücü düşüken; hazır giyim sektöründe rekabet gücünün yüksek olduğu görülmektedir. Lüksemburg'da ise tekstil sektöründe rekabet gücü yüksek iken; hazır giyim sektöründe rekabet gücünün düşük olduğu görülmektedir.

Açıklanmış Simetrik Karşılaştırmalı Üstünlükler Endeksine göre; Türkiye tekstil ve hazır giyim sektöründe karşılaştırmalı üstünlüğe sahiptir. AB-15 ülkelerine bakıldığında; Fransa, Avusturya, İspanya, Finlandiya, İrlanda, Hollanda, İsveç, İngiltere ve Almanya'nın tekstil ve hazır giyim sektöründe karşılaştırmalı dezavantaja sahip olduğu görülmektedir. İtalya, Portekiz ve Yunanistan tekstil ve hazır giyim sektöründe karşılaştırmalı avantaja sahiptir.

Ticaret Dengesi Endeksine göre; Türkiye tekstil ve hazır giyim sektöründe net ihracatçı konumdadır. AB-15 ülkelerine bakıldığında, İtalya'nın tekstil ve hazır giyim sektöründe net ihracatçı olduğu görülmektedir. Danimarka, İspanya, Finlandiya, İrlanda, İsveç ve İngiltere tekstil ve hazır giyim sektöründe net ithalatçı konumdadır.

KAYNAKLAR

- Ahmad, N., Kalim, R. (2013). "Changing Revealed Comparative Advantage of Textile and Clothing Sector of Pakistan: Pre and Post Quota Analysis". *Pakistan Journal of Commerce and Social Sciences*, 7(3): 520-544.
- Aydoğdu, G. (2012). "Hazır Giyim ve Konfeksiyon Raporu", *Çukurova Kalkınma Ajansı Raporu*, 1-34.
- Bakhshinezhad M., Zadeh, A. (2012). "Comparative Advantage of Selected Agriculture Products in Iran: A Revealed Comparative Advantage Assessment." *World Applied Sciences Journal*, 19 (10): 1449-1452.
- Bedir, A. (2009), "Uluslararası Ticarete Fiyata Dayalı Rekabet Gücü ile Endüstri-İç Ticaret Arasındaki İlişki: Türk İmalat Sanayi Örneği", *DPT ISBN978-975-19-4482-5*, ss.1-223.

- Çakmak, Ö. (2005). "Açıklanmış Karşılaştırmalı Üstünlükler ve Rekabet Gücü: Türkiye Tekstil ve Hazır Giyim Endüstrisi Üzerine Bir Uygulama." *Ege Akademik Bakış*, 5(1): 65-76.
- Çeştepe, H. (2012). "Türkiye'nin Seçilmiş Ortadoğu Ülkeleriyle Ticaretinin Analizi." *Ekonomik ve Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 8(2): 23-43.
- Çoban, O., Kök, R. (2005). "Türkiye Tekstil Endüstrisi ve Rekabet Gücü: AB Ülkeleriyle Karşılaştırmalı Bir Analiz Örneği, 1989-2001." *İktisat İşletme ve Finans*, 20(228): 68-81.
- Erlat ,G., Erlat, H. (2003). "Measuring Intra-Industry and Marginal Intra-Industry Trade: The Case for Turkey." *Emerging Markets Finance and Trade*, 39(6): 5-38.
- Erk, N., Tekgül, Y. (2001). "Ekonomik Entegrasyon ve Endüstri-içi Ticaret : Türkiye-AB Ülkeleri Arasındaki Endüstri-içi Ticaretin Ölçülmesi ve Ticaret Tipinin Belirlenmesi. " *METU International Conference on Economics V*, 1-34.
- Erkan, B. (2012). "Ülkelerin Karşılaştırmalı İhracat Performanslarının Açıklanmış Karşılaştırmalı Üstünlük Katsayılarıyla Belirlenmesi: Türkiye-Suriye Örneği". *ZKÜ Sosyal Bilimler Dergisi*, 8(15):196-218.
- Ekti, E. (2013). "Tekstil Sektörü Raporu", *Doğu Marmara Kalkınma Ajansı Düzce Yatırım Destek Ofisi*, 1-39.
- Grubel, H., Lloyd, P. (1975). *Intra-Industry Trade: The Theory and Measurement of International Trade in Differentiated Products* London: MacMillanPres.
- Kösekahyaoğlu, L., Özdamar, G. (2011). "Türkiye, Çin ve Hindistan'ın Sektörel Rekabet Gücü Üzerine Karşılaştırmalı Bir İnceleme." *Uludağ Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 30(2): 29-49.
- Li Y., Ling. D., Qing-Bo, H. (2015), "Analysis of the Influential Factors of Manufactured Products Intra-Industry Trade Between China-South Korea and China' Policy", *Theoretical Economics Letters*, 5, 114-124.
- Oduro, A., Offei, E. (2014). "Investigating Ghana's Revealed Comparative Advantage in Agro-Processed Products". *Modern Economy*, 5: 384-390.
- Özkaya, H. (2010). "Tekstil Sektöründe Endüstri-İçi Ticareti Etkileyen Faktörler Üzerine Ampirik Çalışma." *Uşak Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 3(2): 136-157.
- Xing, Y. (2007). "Foreign Direct Investment and China's Bilateral Intra-Industry Trade with Japan and The US." *Bank of Finland BOFIT Discussion Papers*, 1-27.
- Widodo, T. (2009). "Comparative Advantage: Theory, Empirical Measures and Case Studies". 58-81. http://www.rebs.ro/resource/REBS_4/Research%20Paper/Widodo,T_-_Comparative_Advantage_Theory_Empirical_Measures_and_Case_Studies.pdf
- UN Comtrade, <http://comtrade.un.org/>.